

ისტორიით პოლიტიკა კეთდება. მართალია, ეს აზრი არახალაია, ისტორიას პოლიტიკის ინტერესებში გამოყენება ისეთივე ძველია, როგორც თვითონ ისტორიოგრაფია ან თანამედროვე ისტორიული მეცნიერება. მიუხედავად ამისა, მაინც ყოველთვის გვაკვირვებს ისტორიის პოლიტიკის სამსახურში ჩაყენებისა და ბოროტად გამოყენების სიხშირე.

ისტორიის ერთ-ერთი მამამთავარი, რომელიც ისტორიკოსი ტაციტუსი ჯერ კიდევ 2000 წლის წინ მოითხოვდა ისტორიული მეცნიერების მიუკერძოებლობას. ისტორია უნდა მოთხრობილიყო „სიძულვილის და მიკერძოების“ (ანალები) ან „მადლიერების და პატივმოყვარეობის“ (აგრიკოლა) გარეშე. ტაციტუსი თვლიდა, რომ ისტორიკოსს არ შეიძლებოდა ელაპარაკა „ვინმეს შესახებ კეთილგანწყობით ან სიძულვილით“. ის ღრმად იყო დარწმუნებული, რომ ისტორიის წერა შეიძლებოდა „მიუკერძოებლად“. მაგრამ ტაციტუსის შრომები გვიჩვენებს, რომ ის თვითონვე ვერ აკმაყოფილებდა საკუთარ მოთხოვნებს და ხშირად რომელიმე თავის გმირს მიემხრობოდა ხოლმე.

ამ ფონზე ღირსშესანიშნავია, როდესაც ქართველი ისტორიკოსები, სოციოლოგები და პოლიტოლოგები იწყებენ იმ ისტორიულ ფიგურის გამოკვლევას, რომელმაც არა მართო ყოფილი საბჭოთა კავშირის ისტორიას დაამჩნია კვალი, არამედ, მართლაც რომ „მსოფლიო ისტორიასაც“ წერდა. ქართველებისთვის განსაკუთრებით დიდი გამოწვევაა იოსებ სტალინზე და მის პოლიტიკაზე წერა. ივეტა გოგავას მოჰყავს ამ კრებულში საქართველოს კათალიკოს-პატრიარქის რამდენიმე წლისწინანდელი სიტყვები სტალინის შესახებ. ილია II ბოლშევიკების ბელადში პირველ რიგში თანამემამულეს ხედავდა, რომელიც ქართულად ლაპარაკობდა და ქართულ სიმღერებს მღეროდა. როგორც ბევრი სხვა ადამიანს მაშინდელ საბჭოთა კავშირში, სასულიერო სემინარიის მაშინდელ სტუდენტს უტირია სტალინის გარდაცვალების დღეს.

რა თქმა უნდა, ყველამ იცის, რომ სტალინი და საბჭოთა სისტემა, რომელსაც ის განასახიერებდა, სრულიად სხვა საზომითაა შესაფასებელი, ვიდრე მხოლოდ მისი „ქართველობა“. ისტორიული ფიგურის კრიტიკული განხილვა ქართველ ისტორიკოსებშიც სულ უფრო მნიშვნელოვანი ხდება. სულ უფრო ხშირად სვამენ შეკითხვას, რა კვალი დატოვა ამ დრომ ქართველებში და მათი, როგორც მრავალსაუკუნოვანი კულტურის და ისტორიის მქონე დამოუკიდებელი ქვეყნის მკვიდრთა თვითშეგნებაში. თვითონ სტალინს თავი საბჭოთა კავშირის უზენაეს წარმომადგენლად მიაჩნდა. ისევე, როგორც სხვა საბჭოთა რესპუბლიკები, 1991 წელს დამოუკიდებლობის მოპოვების დღიდან ცდილობენ გასაბჭოების ჩრდილიდან გამოსვლას. ცენტრალური ევროპიდან ჩამოსული მოგზაურის თვალთ, დღევანდელ თბილისში ძველი საბჭოეთიდან ბევრი არა შემორჩენილა რა. შესაძლოა, ქართველებიც იმ საბჭოთა მოქალაქეების რიცხვში იყვნენ, ვინც საკუთარი კულტურის შენარჩუნება ყველაზე თანმიმდევრულად შეძლეს. მიუხედავად ამისა, ბოლშევიკების ბატონობის პერიოდის ყველა მოსაზრებაში სტალინის სახელი სულ უფრო მნიშვნელოვან როლს თამაშობს იმისგან დამოუკიდებლად, ხდება თუ არა ის უშუალო განხილვის საგანი. საქართველოს ისტორიულ მეცნიერებას გამუდმებით უწევს მის აჩრ-

დილთან ბრძოლა. მაგრამ შეიძლება კი სტალინის პიროვნებაზე წერა, როგორც ამას მოითხოვდა ტაცუტუსი, „სიძულვილისა და მიკერძოების“ გარეშე?

წინამდებარე კრებულში სერიიდან „ისტორიის რეკონსტრუქციები“ ხშირად შეხვდებით მსჯელობას საქართველოს ისტორიის „ტრაგედიაზე“. კონრად ადენაუერის ფონდს საშუალება ჰქონდა მხარი დაეჭირა ამ ღირსშესანიშნავი კრებულისათვის. ამ კრებულით ვაგრძელებთ თანამშრომლობას ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტთან და მოხარულნი ვართ სახელმძღვანელო მეცნიერთა ნდობით, რომლებმაც ამ კრებულში მიიღეს მონაწილეობა.

დოქტორი თომას შრაპელი